

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.711-043.86(73)+347.734

Король Марина Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородський національний університет*

Король Марина Михайловна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры международных экономических отношений
Ужгородский национальный университет*

Korol Maryna

*PhD in Economics, Associate Professor
Uzhhorod National University
ORCID: 0000-0003-4031-0858*

**ЕВОЛЮЦІЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ НА
РІЗНИХ ЕТАПАХ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ
ЭВОЛЮЦИЯ АМЕРИКАНСКОЙ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ НА
РАЗНЫХ ЭТАПАХ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ
EVOLUTION OF THE AMERICAN BANKING SYSTEM AT
DIFFERENT STAGES OF ECONOMY FORMATION**

Анотація. У статті розглядається та аналізується еволюція та історія американської банківської системи на різних етапах економічного становлення. Обґрунтовано, що розвиток банківської системи США, як і інших країн з розвинутою економікою, був зумовлений законодавчими та інституційними змінами в банківській справі, що формувалися в процесі історичного розвитку. Окреслено основні проблеми на етапі становлення американської банківської системи. Описано передумови створення американських банків. Проаналізовано кількість банків на різних етапах

становлення американської економіки. Відзначено особливості відкриття комерційних банків в Сполучених штатах Америки. Досліджено особливості функціонування американської банківської системи. Проаналізовано наслідки відкриття американських банків. Описано основні особливості консолідації американських банків, а також перераховано найбільші банки, які брали участь у процесах концентрації американських банків. Проаналізовано закони, прийняті в процесі відкриття та консолідації американських банків та особливості їх застосування в американській банківській системі. Розглянуто депозитарні установи банківської системи США. Проаналізовано місце та роль ощадних та іноземних банків у функціонуванні американської банківської системи на різних етапах економічного становлення. Розглянуто особливості інституціонального правового регулювання американської банківської системи. Виділено періодизацію формування американського банківського регулювання. Описано наслідки прийняття цих законів в американській банківській системі. Окреслено основні напрями досліджень банківської системи США в подальшому.

Ключові слова: *американська банківська система, комерційні банки, консолідація, закони, Федеральна резервна система.*

Анотація. *В статье рассматривается и анализируется эволюция и история американской банковской системы на различных этапах экономического становления. Обосновано, что развитие банковской системы США, как и других стран с развитой экономикой, был обусловлен законодательными и институциональными изменениями в банковском деле, которые формировались в процессе исторического развития. Раскрыты основные проблемы на этапе становления американской банковской системы. Описаны предпосылки создания американских банков. Проанализированы количество банков на разных этапах становления американской экономики. Отмечено особенности открытия коммерческих*

банков в Америке. Исследованы особенности функционирования американской банковской системы. Определены уровни денежной системы США. Названные проблемы, возникающие при функционировании американской банковской системы. Проанализированы последствия открытия американских банков. Описаны основные особенности консолидации американских банков, а также перечислены крупнейшие банки, которые принимали участие в процессах концентрации американских банков. Проанализированы законы, принятые в процессе открытия и консолидации американских банков и особенности их применения в американской банковской системе. Рассмотрены депозитарные учреждения банковской системы США. Проанализированы место и роль сберегательных и иностранных банков в функционировании американской банковской системы на различных этапах экономического становления. Рассмотрены особенности институционального правового регулирования американской банковской системы. Выделена периодизация формирования американского банковского регулирования. Описаны последствия принятия этих законов в американской банковской системе. Определены основные направления исследований банковской системы США в дальнейшем.

Ключевые слова: *американская банковская система, коммерческие банки, консолидация, закон, Федеральная резервная система.*

Summary. *The article considers and analyzes the evolution and history of the American banking system at different stages of economic formation. It is substantiated that the development of the US banking system, as well as other countries with developed economies, was due to legislative and institutional changes in banking, which were formed in the process of historical development. The main problems at the stage of formation of the American banking system are revealed. Prerequisites for the creation of American banks are described. The number of banks at different stages of formation of the American economy is*

analyzed. The peculiarities of opening commercial banks in America are noted. Peculiarities of functioning of the American banking system are investigated. Levels of monetary system of the USA are defined. The problems that arise during the functioning of the American banking system are named. The consequences of opening American banks are analyzed. The main features of the consolidation of American banks are described and also the largest banks that participated in the processes of concentration of American banks are listed. The laws adopted in the process of opening and consolidation of American banks and the peculiarities of their application in the American banking system are analyzed. Depository institutions of the US banking system are considered. The place and role of savings and foreign banks in the functioning of the American banking system at different stages of economic formation are analyzed. Peculiarities of institutional legal regulation of the American banking system are considered. The periodization of the formation of American banking regulation is highlighted. The consequences of the adoption of these laws in the American banking system are described. The main directions of research of the US banking system are outlined

Key words: *American banking system, commercial banks, consolidation, law, Federal Reserve System.*

Постановка проблеми. Найважливішою сферою національного господарства та невід'ємною структурою ринкової економіки є банківська система. Також банківська система є невід'ємною частиною сучасного фінансового ринку, оскільки її діяльність пов'язана з потребами розширеного відтворення. Обслуговуючи інтереси виробників, банки опосередковують зв'язки між промисловістю і торгівлею, сільським господарством і населенням. Банківські системи розвинених країн з ринковою економікою свідчать про те, що розвиток банківської сфери, а також будь-які зрушення у фінансових відносинах були зумовлені

законодавчо інституційним перетвореннями в банківській діяльності, які формувалися у процесі історичного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які досліджували у своїх працях банківську систему США варто відмітити: Ф. Мишкіна С. [1], Ю. Вешкіна [3], Г. Авагяна [3], А. Лузанова [4], М. Король [5], М. Горинецьку [5], Ю. Холодну [9].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз еволюції американської банківської системи на різних етапах формування економіки.

Виклад основного матеріалу. Банківська система Сполучених Штатів Америки є надзвичайно складною, унікальною економічною категорією.

Історію розвитку та діяльність комерційних банків Америки умовно можна поділити на наступні періоди:

- 1) колоніальний період – функціонування не великої кількості інституцій та ринків, які виконували елементарні функції,
- 2) ранній період національного розвитку від Американської революції до Громадянської війни (1863 р.) – утворення великої кількості інституцій та розвиток фінансових ринків,
- 3) банківська справа:
 - а) з 1863-1913 рр. – збільшення активів та операцій банків,
 - б) 1913-1914 рр. – період закладення основи Федеральної резервної системи,
 - в) 1935 -1945 рр. – жорсткий контроль, державне регулювання,
 - г) після 1945 р. – інтернаціоналізація банківської справи, збільшення кількості різноманітних фінансових продуктів [1, с. 22].

Ядром фінансової системи США є банківська система, яка має тривалу еволюцію і унікальну, багату подіями історію розвитку. Банківська система США почала свою історію ще в 1782 році, коли в штаті Філадельфія

отримав ліцензію Bank of North America. Згодом почали відкриватися і інші банки, що спричинило бурхливий розвиток американської банківської індустрії.

Основною проблемою на етапі становлення банківської системи Америки було питання про те, хто видаватиме чартер (ліцензію) банкам: федеральне керівництво чи органи штатів. Федерали, зокрема О. Гамільтон, виступав на захист централізованого контролю та реєстрацію банків на федеральному рівні. Вони були переконані в тому, що тільки сильна центральна влада здатна створити міцну авторитетну державу. Як наслідок, у 1791 році був створений банк Bank of the United States, який включав в себе елементи приватного та центрального банків.

На той час існувала сильна політична опозиція будь-якої централізації і пріоритетним залишалось ліцензування банків органами штату. Саме недовіра до великих фінансових центрів зумовила не продовження ліцензії Bank of the United States (1811 р.). Але внаслідок потреби у збільшенні об'ємів грошових ресурсів під час війни в 1812 році було створено Second Bank of the United States, який проіснував до 1836 року [2, с. 419].

У 1811 році кількість банків сягнула 88, а за три наступні роки відкрили ще 102 нових банків. Під час війни з Англією у 1812 році кожен три банки з чотирьох зверталися до урядів штату про призупинення грошових виплат [3].

До 1863 року банківські комісії штатів видавали ліцензії всім комерційним банкам, які знаходилися на їх території і, при цьому, вони не мали права відкривати відділення за межами штату, тим самим банківська система країни стала тяжіти до фрагментальної структури. Окрім того, банки могли здійснювати емісію в об'ємі 90% вартості придбаних облігацій і не мали можливості здійснювати свої операції за межами штату. На той час не існувало єдиної національної валюти, банки отримували кошти в основному за рахунок випуску банкнот (валюта, яку можна було обміняти

на золото). Внаслідок не достатнього регулювання їх діяльності мало місце шахрайство банків, недостатність ліквідності і подальше банкрутування.

Саме це і стало необхідністю у створенні такої системи банків (Закон про національні банки), що ліцензувалася на федеральному рівні національними банками і контролювалася Федеральним управлінням валютного контролю - підрозділ Казначейства США (1863 р.). Цей закон був покликаний обмежити кошти банків, встановивши високий податок на випуск банкнот цими банками, а банкноти федеральних банків податком не обкладалися. Це стало стимулом залучення комерційними банками депозитів, як наслідок сьогодні в США існує дворівнева банківська система, при якій паралельно функціонують банки, які контролюються федеральними органами та керівництвом штату [2, с. 419].

Внаслідок відсутності системи взаємного погашення банкнот різних банків, надлишковий випуск і не проведення емісії банкнот різними банками спричинило системну кризу 1907 року. Більшість з банків заявили про свою неспроможність забезпечити своїх вкладників готівковими коштами. Як наслідок, банкам було дозволено збільшити емісію до 100 % номінальної суми забезпечення, зменшивши при цьому податок на емісію з 1 до 0,5%. Наслідок таких дій спровокував інфляційний бум [1, с. 26].

Незважаючи на упорядкування, централізацію банківської системи Америки, все рівно багато питань залишалися відкритими. Зокрема, мав місце масовий відтік вкладів з банку, що призводив до банкрутств останніх. Багато штатів обмежували можливості банків відкриття філій навіть всередині своїх територій, побоюючись великих монополістів-банків. Як наслідок, було створено десятки тисяч банків, які обслуговували клієнтів на невеликій території.

В 1913 році в країні працювали більше 20 тис. банків: біля 7 тис. з них були емісійними національними банками, інші підпорядковувалися законам

тих штатів, де вони були розміщені, не маючи при цьому право на емісію банкнот [1, с. 22].

В подальшому спроби створити централізовану систему банківського управління не застосовувалися аж до 1913 року, до моменту прийняття закону про створення Федеральної резервної системи США (ФРС США), згідно з яким всі національні банки зобов'язані стати членами ФРС, банки штатів – на вибір. Більшість банків не стали членом ФРС через високі членські внески.

Всього за період з 1927 по 1934 роки кількість банків зменшилася з 27 000 до 16 000, а обсяг банківських вкладів скоротився з 51 до 40 млрд. дол., при цьому власний капітал банків скоротився з 8,2 до 7,4 млрд. дол. [4].

«Санація» банківської системи Америки багато в чому завдячувала президенту Рузвельту, який на другий день після інавгурації заклав всі банки на 10 днів для «примусового лікування». З 9 по 10 березня 1933 р. надрукував 2 млрд. дол., роздав їх 12 найбільшим містам Америки, де на наступний день поновили роботу банки ФРС США. Наступними відкривалися банки, які пройшли перевірку, решта закривалися. Логічним наслідком в 1933 р. було створення Федеральної корпорації страхування вкладів (Federal Deposit Insurance Corporation), основною метою якої стало страхування банківських депозитів на федеральному рівні. Банки – члени ФРС для власних вкладників зобов'язані були придбати страховку (при цьому зобов'язані дотримуватися нормам регулювання корпорації), інші банки за бажанням.

У 1934 році повністю компенсовувалися вклади до 2,5 тис. дол., а в період 1980-2008 рр. – до 100 тис. дол. Відмітимо, що наразі уряд США збільшив цю суму до 250 тис. дол. на кожен розрахунковий рахунок [5, с. 64-69].

Реакцією на Велику Депресію стало також прийняття у 1933 році закону Гласса-Стіголла (Glass-Steagall), який відокремив діяльність

комерційних банків від індустрії цінних паперів. На вкрай не вигідних умовах банки повинні були продати свої інвестиційні інструменти[6].

Більшість інвестиційних банківських фірм зупинили свою депозитну діяльність, а JP Morgan зупинила свою інвестиційну діяльність і переформатувалася в комерційний банк. Проте, в 1999 році цей закон втратив чинність.

В період 1980-х–1990-х рр. американська банківська система переживала важкі часи. Кількість банківських банкрутств за період з 1985 по 1992 роки перевищувала 100 в рік, а загальна кількість банків зменшилася на 3000. В 1992-2002 р. коли банківська система повернулася до нормального стану, кількість комерційних банків зменшилася на 4100, з них 5% припадало на банки-банкроти. Зменшення кількості банків пов'язано з їх консолідацією [1].

Наслідком консолідації став прийнятий у 1994 році Закон Ріглі - Ніла (Riegle - Neal Interstate Banking and Branching Efficiency Act of 1994), який відмінив Закони Макфаддена (MCFADDEN Act) і поправку Дугласа, який не тільки дозволив банківським холдинговим компаніям купувати банки в будь якому штаті, але і дозволив об'єднувати банки, якими вони володіли в один банк з філіалами в різних штатах [7].

Зміни в економічному середовищі стимулювали фінансові інституції займатися пошуком інновацій, основними рушійними силами яких стали: зміна умов попиту (особливо збільшення процентних ставок), зміна умов пропозиції (особливо розвиток інформаційних технологій), а також намагання уникнути дорогоартісного державного регулювання. Це призвело до зменшення можливостей банків залучати по низькій ціні і як наслідок, зменшилася дохідність активів, зменшилася питома вага традиційних банківських операцій.

Кожен макрорегіон США має власну банківську «столицю»: Нью – Йорк на Північному Сході, Шарлотт на Півдні, Чикаго на Середньому

Заході, Сан-Франциско на Далекому Заході. Безумовно, Нью-Йорк найстарший і головний банківський центр. Суть «ефекту концентрації» полягає в залежності розміщення банківських установ від особливостей розселення населення.

Як вже зазначалося, явне вираження концентрації банків в США - злиття банків. Кількість злиттів суттєво збільшилася після Першої світової війни: в 1910-1920 рр. відбулися 1523 злиття, що охопили 2968 банків, а в 1921-1931 рр. - 5094 злиття, що охопили 9538 банків. Після Другої світової війни загальне число банківських злиттів зменшилося (з 1953 - 1970 рр. - 2754), але ряд злиттів великих банків (наприклад, «Chasebank» з «Manhattanbank») значно посилив концентраційний процес в банківській справі США [8].

Особливістю концентрації банків в США, на відміну, наприклад, від Англії, є те, що вона виступає переважно в замаскованих формах. Однією з форм прихованої концентрації банків є використання великими банками ресурсів дрібних банків через систему кореспондентських відносин. Великі банки центральних міст США, вступаючи в кореспондентські відносини з безліччю дрібних провінційних банків, отримують фактично в своє розпорядження частину їх ресурсів.

Під час і після кризи зниження прибутковості банківського бізнесу мало довгостроковий характер та сприяло консолідації у фінансовому секторі з метою економії на масштабах. Однією з тенденцій найближчих років аналітики називають прихід у фінансовий сектор небанківських компаній, котрі зможуть пропонувати клієнтам традиційний банківський сервіс. Сьогодні нічого не заважає великим роздрібним компаніям (Wal-Mart, Mcdonald's) виходити на ринок банківських послуг. Завдяки значній кількості покупців і популярності своїх брендів, вони можуть залучити більше роздрібних клієнтів, ніж традиційні банки.

Аналогічно до банківських систем розвинутих країн банківська система США є дворівневою: перший рівень – Федеральна резервна система (ФРС), до складу якої входять 12 федеральних резервних банків, другий рівень – комерційні банки та небанківські кредитні установи. В свою чергу комерційні банки поділяються на національні (функціонують згідно федеральних законів і входять до ФРС США) та штатні (функціонують відповідно до законів штатів і за бажанням входять до ФРС США) [9].

Банківська система США включає в себе наступні депозитні інститути:

- 12 федеральних резервних банків, які виконують функції центрального банку;
- національні банки, які мають дозвіл на федеральному рівні від Контролера грошового обігу, які зобов'язані бути членами ФРС;
- банки штатів і трастові компанії штатів, що за бажанням можуть бути членами ФРС;
- трастові компанії, які функціонують в різних штатах, які в основному надають банківські послуги;
- різного роду штатні інститути меншого значення, такі як приватні та промислові банки [1, с. 29].

Одним із найважливіших федеральних резервних банків є Федеральний резервний банк Нью-Йорку:

1. Тут зосереджена велика кількість значущих комерційних банків, успіх та безпека яких впливає на стан всієї американської банківської системи.

2. Активна діяльність банку на ринках облігації та іноземної валюти.

3. Це єдиний федеральний резервний банк, який є членом Банку міжнародних розрахунків.

4. Президент Федерального резервного банку Нью-Йорка – єдиний серед президентів федеральних резервних банків, який є постійним членом Федерального комітету по операціях на відкритому ринку та віцепрезидентом цього комітету [2, с. 420].

Кожен банк-член ФРС має бути акціонером ФРС в розмірі 3% власного капіталу та нерозподіленого прибутку. По акціям ФРС виплачуються дивіденди в розмірі 6%. Більше ніж 90% доходів ФРС перераховуються в Федеральне казначейство США.

Рада директорів резервного банку здійснює контроль за управлінням та діяльністю банку в окрузі. Відображаючи різноманітні інтереси кожного округу, директори сприяють місцевому діловому досвіду, залученню та головування громади. Правління представляє Резервному банку точку зору приватного сектору. Кожна рада призначає президента та першого віцепрезидента Резервного банку за погодження Ради керуючих.

Рада директорів кожного ФРБ визначає розмір облікової (дисконтної) ставки на своїй території, яка пізніше також затверджується Радою керуючих ФРС. Усі ФРБ проводять узгоджену політику визначення дисконтних ставки. Доступ до кредитів ФРС є головним привілеєм банків-членів, що має назву «Дисконтне вікно» (discountwindow). Таким чином, ФРБ і їх філії виконують функцію банку для банків.

Відповідно до закону про ФРС центробанк повинен забезпечувати в США максимальну зайнятість, цінову стабільність і помірні довгострокові ставки по кредитах. Конкретні цифри в законодавстві не прописані і віддані на розсуд його керівництва. подібний комплексний мандат відрізняє ФРС від центробанків інших розвинених країн, завданням яких зазвичай є підтримка стабільних цін, тобто таргетування інфляції. Місія ФРС ускладнюється необхідністю піклуватися ще й про економічне зростання, який асоціюється з низьким рівнем безробіття і низькими кредитними ставками.

Міцні позиції в кредитній системі США займає ощадна справа, представниками яких є ощадні банки та ощадні установи, головною особливістю яких є масове залучення грошових ресурсів на депозити, і відповідно надання кредитів. До прикладу, житлово-ощадні банки залучаючи грошові кошти на депозити видають кредити виключно на придбання чи будівництво нерухомості. Головною особливістю американських ощадних установ є спеціалізація на заощадженнях населення.

Також в американській банківській системі функціонують й іноземні банки. Історично діяльність іноземних банків на території США регулювалася окремими штатами. Переважна більшість штатів обмежувала діяльність іноземних банків, але Каліфорнія, Нью-Йорк, Іллінойс сформували толерантне законодавство по відношенню до них. Як наслідок, іноземні банки користувалися ширшими правами, ніж американські, що порушувало принципи справедливої конкуренції [4].

Як наслідок у 1978 р. Конгрес США прийняв Закон про Міжнародну банківську діяльність (ІВА), який дав право ФРС встановлювати обов'язкове резервування, якщо головний банк має активи понад 1 млрд. дол., встановлено обмеження по операціях з цінними паперами (Glass-Steagall Act) їх жорстко обмежили у відкритті нових філій. Іноземний банк мав здійснити вибір одного «штату основної контори», тільки після дозволена подальша географічна експансія [10].

Історія США – історія недружелюбного відношення населення до банків, особливо до Центрального банку. Саме тому, мудрі засновники ФРС США розуміли, що якщо влада буде занадто концентрованою в Вашингтоні чи Нью-Йорку, то населення США може завадити ефективному функціонуванню центрального банку країни. Саме тому було прийнято рішення про створення 12 федеральних резервних банків, які розміщені по всій країні, задля того, щоб забезпечити участь всіх регіонів у проведенні

монетарної політики. Ба більше того, ці банки стали квазі приватними та підконтрольними директорам приватних фірм даного округу, як представляли інтереси регіону в тісному контакті з президентом федерального резервного банку [2, с. 418].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумок, варто сказати, що еволюція парадигми англійської банківської системи на різних етапах формування економіки полягала в тому, що до 1913 року в країні була відсутня загальнонаціональна банківська система і до останньої третини XIX ст. відсутня загальнонаціональна грошова одиниця, що спровокувала малі та великі фінансові кризи. Об'єктивна необхідність централізації банківського сектора призвела до утворення ФРС. Наразі в американській банківській системі є великі банківські корпорації, що представляють країну на зовнішніх ринках, в той час, як велика кількість невеликих банків покликані підтримувати основний сектор економіки – малий та середній бізнес.

Варто сказати, що на думку багатьох американських економістів, банківська система США не є досконалою. Проте, за останні 140 років було прийнято більше 100 федеральних законів, більша частина яких функціонує до сьогодні, звісно з певними поправками, які диктували банківські кризи.

Література

1. Мишкин Ф., Фредерик С. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков. 7-е издание. М.:ООО «И. Д. Вильямс», 2008. с.: ил. Парал. тип. англ. 857 с. С. 419.
2. История развития банковской системы США. 2014. URL: <http://www.globfin.ru/articles/banks/ushyst.htm> (дата звернення: 15.05.2020).
3. Вешкин Ю. Г., Авагян Г. Л. Банковские системы зарубежных стран: курс лекций. М.. Экономиста, 2004. 400 с. URL:

https://biznesbooks.com/components/com_jshopping/files/demo_products/veshkin-yu-g-avagyan-g-l-bankovskie-sistemy-zarubezhnykh-stran.pdf

(дата звернення: 01.06.2020).

4. Лузанов А. Банковская система США: история, география, перспективы развития. Учебное пособие. Москва, 2015. 112 с.
5. Король М. М., Горинецька М. А. Аналіз функціонування ФРС та її вплив на світову валютно-фінансову систему. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». № 19 (59). Том. 2. Київ. 2018. С. 64-69.
6. Maues J. Banking Act of 1933 (Glass-Steagall). Federal Reserve History. URL: https://www.federalreservehistory.org/essays/glass_steagall_act (дата звернення: 15.05.2020).
7. Section 109 of the Riegle–Neal Interstate Banking and Branching Efficiency Act. Consumer Compliance Handbook. URL: <https://www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/cch/sec109.pdf> (дата звернення: 15.06.2020).
8. Концентрація банків. Вікіпедія вільна енциклопедія. 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2 (дата звернення: 02.05.2020).
9. Холодна Ю. Є., Рац О. М. Банківська система : навчальний посібник . Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 316 с.
10. Кашпрук Ю. А. Міжнародний досвід реформування банківських систем у розвинених країнах світу // Національний лісотехнічний університет України. 2013. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_3/150_Kaszpruk_20_3.pdf (дата звернення: 15.06. 2020).

References

1. Mishkin F., Frederick S. (2008) *Ekonomicheskaya teoriya deneg, bankovskogo dela i finansovykh rynkov* [Economic theory of money, banking and financial markets]. 7th edition: M.: LLC "I.D. Williams". S. 419.
2. *Ystoryya razvytyya bankovskoy systemy SSHA* (2014) [History of the development of the US banking system]. URL: <http://www.globfin.ru/articles/banks/ushyst.htm>.
3. Veshkin Yu.G., Avagyan G.L. (2004) *Bankovskiye sistemy zarubezhnykh stran* [Banking systems of foreign countries]. Moscow: The Economist, 400 p.
4. *Bankovskaya sistema SSHA: istoriya, geografiya, perspektivy razvitiya* (2015) [U. S. banking system: history, geography, prospects of development]. Moscow.: E.RA. 112 p.
5. Korol M. M., Gorinetskaya M. A. (2018) *Analiticheskaya funktsiya FRS i Rossii po natsional'noy valyutno-finansovoy sisteme* [The analytical function of the Fed and Russia in the national monetary and financial system]. Kiev: International scientific journal "Internauka". No. 19 (59). Vol. 2. PP. 64-69.
6. Maues J. "Banking Act of 1933" (Glass Steagall). Federal Reserve History. URL: https://www.federalreservehistory.org/essays/glass_steagall_act.
7. "Section 109 of the Riegle–Neal Interstate Banking and Branching Efficiency Act. Consumer Compliance Handbook". URL: <https://www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/cch/sec109.pdf>
8. *Kontsentratsiya bankiv* (2019) [Concentration of banks]. Wikipedia - a free encyclopedia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2.

9. Kholodna Yu. E., Rat O.M. (2013) Bankivs'ka systema [Banking system]. KhNEU. 316 p.
10. Kashpruk Yu. A. (2013) Mizhnarodnyy dosvid reformuvannya bankivs'kykh system u rozvynenykh krayinakh svitu [International experience of reforming banking systems in developed countries of the world] // National Forestry University of Ukraine. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_3/150_Kaszpruk_20_3.pdf.